قەدی بامبۆ قەدێك کەڕەگی لەهیچ خاکێك دانییە … سەدیق سەعید ڕواندزی

هیچ ژانرێکی ئەدەبی وەکو ڕۆمان، ناتوانێت ببێتە ئاوێنەیەك بۆ ناسین و ڕەنگدانەوەی ژیانی گەلان. ڕۆمانگەلێك هەن، تەنها بەخوێندنەوەیان ئێمە دەزانین ژیانی ئەونەتەوەیە چۆنەو چ نەهامەتییەکییان بینیوە کەڕەنگە ڕۆمانەکانی خالد حوسێنی نموونەیەکی دیاری ئەوناساندنە بێت. بەو پێیەی باسی وڵاتەکەی دەکات. گەلێك جار لەدووتوێی دەقێکی ڕۆماندا، مێژووی نەتەوەیەك، یاخود ڕووداوێك دەخرێتە ڕوو، کەلە پەراوێزییەوە خوێنەر بەبەشێکی زۆری لایەنە شاراوەکانی نەتەوەیەك ئاشنادەبێت. لەو ڕوانگەیەوەڕۆمانی(قەدی بامبۆ)یەکێك لەوڕۆمانانەی کەلەمیانەی گێڕانەوەی ڕووداوەکان، خوێنەر ئاشنای کلتوورو شێوە ژیانی دوونەتەوەو کۆمەلگەی جیاوازدەبێت. چونکە پاڵەوانی ڕۆمانەکە، کەسایەتییەکی دووسەری و دووناسنامەیی هەیە.

بەو پێیەی لە دایکێکی فلیپینی و باوکێکی کوێتی لەدایك بووە. ئیدی لەنێوان کلتووری دایك و باوانیدا، دۆش دادەمێنێت و ناتوانێت دواجارلە یەکیان ناسنامەی خۆی ببینێتەوە.چیڕۆکی ئەو ڕۆمانە، دەکرێ بڵێم چیڕۆکێکی تراژیدیەو سەرگوزشتەی نەهامەتی خێزانێکی ئەوپەڕی هەژارو نەدارو بێ لانەوجێ دەگێڕێتەوە، کەلەوڵاتی فلیپین، لەوسەری خۆرهەڵاتی گۆی زەوی و لەشوێنێکی دورەدەست و دابڕاولەدنیا دەژین.ئیدی ئەوخێزانە لەپێناو ژیاندا، ناچارن چارەنووسێك هەڵبژێرن دوورلە خواستی خۆیان کە ڕەنگە سەرەنجام بەمەرگی خۆشیان کۆتایی بێت. ئەم ڕۆمانە باسی کەسێك دەکات کەناوی(هۆزێ)یە.

هۆزی کە گێڕەرەوەی ڕووداوەکانە، بەڵام گێڕەرەوەی یەکەم و هەمووشتزان نییە، بەڵکو ئەو ڕووداوەکان لەدەمی یەکێکی تر دەگێڕێتەوە کەئەویش دایکیەتی. ئەودایکەی هۆزێی بەژیانێك ئاشنا کرد، کەلەیەککاتدا ڕووبەڕووی دوو ئایین و دوونیشتمان و دووکلتووری ئەو پەڕی جیاوازی لە یەکتری ببێتەوە. بەبێ ئەوەی خواستی خۆی بێت.لێرەوەش پاڵەوانی ڕۆمانەکە، لەنێوان ئەو دوودنیاجیاوازەدا، نامۆدەبێت و بەرداشی زەمانە دەیهاڕێت. لەکاتێکدا، ئاواتی دەخواست وەك هەر منداڵێکی دیکەی فلیپینی،

كەئەگەرچی رووت و نەدارو هەژارن، بەڵام دەژین و شانازیش بەو ژیانەی هەیانە دەكەن.بەرلەدایكبوونی هۆزێ، جۆزافینی دایكی لە ئامێزی خێزانێكی هەژاركەلە خوشك و برایەك و دایكێك و باوكێكی زۆردارپێكهاتبوو، هاوشێوەی ملیۆنان خێزانی دیكەی فلیپینی دەژیا.جۆزافین لە پێناو ژیانی خێزانەكەیدا، ناچارەكاربكات و بەدوای كارێكدا بگەڕێت.

بەتایبەتیش دوای ئەوەی ئایدای خوشكە گەورەی بەهۆی لەشفڕۆشییەوە كەباوكی ناچاری كردبوو، منداڵێك دێنێتە دنیاوە. ئیدی ئایدا واز لەكاركردن دێنێت و جۆزافینی خوشكی شوێنی دەگرێتەوە. بەڵام ئەوئەگەر چی نایەوێت هەمان چارەنووسی خوشكەكەی هەبێت، بەڵام سەرەنجام چارەنووسێكی هاوشێوەی ئەووبگرە تراژیدیتریشی دەبێت، بەڵام لەكات و زەمینەو شوێنێكی دیكەی جیاوزدا. جۆزافین دوای ئەوەی بەدوای كاركردن دەگەڕێت لە پێناوبەخێوكردنی خێزانەكەی،دواجار لەڕێی دەزگایەكەوە كەئەركی دۆزینەوەی كارەكەرەكانە بۆدەرەوەی وڵات، لەكوێت دەبێتە خزمەتكارو كارەكەری دایكێك و سێ كچی و ڕاشدی تاقەكوڕەكەی. جۆزافین هەگبەی سەفەر دەپێچێتەوەو لەپێناو خێزانەكەیدا، بەرەو كوێت كۆچ دەكات و دەبێتە خزمەتكاری ماڵە دەوڵەمەندێك. جۆزافین لەوماڵەدا كارەكەری دەكات، تاكو نزیكەی دوای دووساڵ ڕاشدی كوڕە تاقانەكەی ئەو خێزانە، جۆزافین دەخوازێت و لەكۆتایشدا منداڵێكی لێ دەبێت كە ناوی دەنێت(عیسا)، كە هۆزێی پاڵەوانی ڕۆمانەكەیە.دایكی ڕاشد كەپێشتر بەڵێنی دابوو كچێكی تربۆكوڕەكەی بێنێت، بەو كارەی ڕاشد یەكجار نیگەران و توڕەدەبێت. دیارەئەمەش لەسۆنگەی ئەوەی كەجۆزافین نەعەرەبەو نەموسڵمان،هاوكات لە ئاستی پێگەی كۆمەڵایەتیشدا، لەخوار ئەوانەوەیە كەخزمەتكاری ماڵەكەیانە. گەرچی ڕاشد هەوڵدەدات كەدایكی ڕازی بكات بەوەی كەبوكەكەو نەوەكەی لای ئەو بمێننەوە، بەڵام ئەو هەرسووردەبێت لە سەرئەوەی كەدەسبەرداری ژنەكەی و منداڵەكەی بێت.سەرەنجام جۆزافین دەگڕێتەوە فلیپین و منداڵێكی تازە لەدایكبووش دەباتەوە ئەوێ.

كاتێ مینۆزای باوكی جۆزافینیش كچەكەی بەو بارودۆخەوەدەبینێت،بەكچەكەی دەڵێت:_(دیسان منداڵی بێ باوك؟ ئەم كارەت لەوڵاتەكی خۆت بكردایە باشتر نەبوو؟). بەڵام ئەو وڵامی دەداتەوە كە منداڵەكەی باوكێكی ڕاستەقینەو شەڕعی هەیە،كەلەسەر بنەماكانی ئایینی ئیسلام پێشت مارەیكردووە.جۆزافین دوای ئەوەی دەگەڕێتەوە وڵاتە ڕاستەقینەكەی خۆی،ئیدی ناوی كوڕەكەی دەبێتە

هێزێ.لەکوێت عیسای ناو بوو، وەلێ ئەوناوەچونکە ناوێکی نامۆو لەدەرەوی ناوی فلیپینییەکانە، ئیدی دەبێتە هێزێ. پەیوەندی لەنێوان جێزافێن و ڕاشدهەربەردەوام دەبێت و مانگانە یارمەتی دەدات. ئەگەرچی دواجاربەهۆی فشارەکانی دایکی وبەریەککەوتنی کۆمەڵایەتی و پەروەردەیانەی ئەودووکەسە،ڕاشدتەلاقنامەیەك بۆجێزافێن دەنێرێتە فلیپین.

بەڵام لەبەرکوڕە ڕاستەقینەکەی خۆی،بەردەوام دەبێت لەهاوکاریکردنی. تائەوکاتەی ڕژێمی بەعس پەلاماری کوێت دەدات وهەمووشتێك سەراوژووردەبێت. چونکە ڕاشدی هاوسەری بە دیلی دەکەوێتە دەست سوپای عێراق و بێ سەرو شوێن دەکرێت و ساڵانێك دواتر، ڕوفاتەکەی دەدۆزنەوە. هێزێ بەردەوام لەلایەن دایکییەوە هانددەرێت کەبگەڕێتەوە وڵاتی باوانی و لای نەنکی وپوورەکانی.هێزێ وا خەیاڵ دەکات ئەگەر بگەڕێتەوە کوێت، ئەوا هەموو خەونەکانی دێنە دی و تاهەتایە بەختەوەردەبیت. بێ ئاگا لەوەی کەلەوێش ئەو هەر فلیپینییەکە کەهەمووشتێکی جیاوازە لە نەریتی ماڵە باوانی. دوای بیرکردنەوەیەکی زۆر، هێزێ ڕوودەکاتە کوێت، بەیارمەتی غەسانی کۆنە هاوڕێی باوکی ماڵی نەنە غەنیمەی دایکی باوکی دەدۆزێتەوە.

بەڵام ئەوان لەسووچێکی نێوحەوشەکەیان و لەگەڵ کارەکەرەکانییان، ژوورێك بۆ نەوەکەیان تەرخان دەکەن.چونکە نایانەوێت دراوسێکانییان وتەنانەت هیچ کەسێکیش بەوچیڕۆکە خەمناکە بزانێت کەعیسا نەوەی ئەوان و کوڕی ڕاشدی کوڕیانە. لەبەر ئەوەی لای ئەوان نەنگییە کوڕەکەیان منداڵێك لەژنێکی فلیپینی بوزا پەرست بخاتەوە. کە ئەمە بۆ ئەوان بەهیچ شێوەیەك گونجاونییە و لەکلتووری عەرەبەکان نەشیاوە. هێزێ کەلەکوێتی وڵاتی باوکی ناوی دەبێتەوە بەعیسا، وەك کارەکەرێك لەلایەن پوورو نەنکییەوەتەماشا دەکرێت. هیچ سۆزوخۆشەویستییەکی پێ نابەخشن،بەڵکو وەك تەنێکی نامۆ لەنێوجەستەیەکی پیرۆزدەیبینن.لەبۆنەوجەژنەکاندا، ناچاردەکرێت لە ژوورە تایبەتییەکەی، خۆی لە چاوی خزم و پوورو دراوسێ و کەسانی تر بشارێتەوە. بۆئەوەی پرسیارلەنەنکی نەکەن کە ئەم فلیپینییە چی دەکات لەماڵی ئەوان. کەس سۆزو خۆشەویستی پێ نابەخشێت. ئەوهەموو شتێکی هەیە لەژیان، تەنها لاوانەوەو خۆشەویستی نەبێت. بۆیە دواجار ناچاردەکرێت ماڵ نەنکی جێبهێڵێت و دەچێت لە چێشتخانەیەك کار دەکات. لەوێش ڕۆژانە بەرفیزو بێ ڕێزی کوێتییەکان دەکەوێت کە هەمیشە بەچاوی هاووڵاتی پلەدوو سەیری ئەو کەسانە دەکەن کەوەك کارەکەر لەو وڵاتەدا کاردەکەن.

عیسا ناچارە بەرگەی هەموو ئەو تێهەڵدان و شکاندنەوەیە بگرێت، چونکە کوێتی نییە و فلیپینییە.ئەو ئەگەرچی بەرلە هاتنی بۆ کوێت، وێنای بەهەشتێکی دەکرد،بەڵام کەهاتەنێوکوێتییەکان شتێکی پێچەوانەی دیت. هێزی گەیشتە ئەو ڕاستییەی کەقەدی بامبۆلە فلیپین نەبێت،لەقوڕایی خاکی هیچ وڵاتێکی دیکەدا ڕەگەکانی داناکوتێت.کوێت بۆکوێتییەکان بەهەشتە، نەك بۆهێزێ و هاوشێوەکانی.هەموو ئەو دروشم و بانگەشانەی باسیش لەوەدەکەن کەمرۆڤەکان وێڕای هەمووجیاوازییەکانیان وەك یەك مرۆڤن و هەموویان یەکسانن، دروشمی فریودەرن.هێزێ دواجار بەدڵێکی شکاوەوەبڕیاری گەڕانەوە بۆ وڵاتی دایکی دەدات و بەسەرهاتەکەشی دەکاتە ڕۆمانێك.بەمەش کۆتایی بەڕووداوەکانی ڕۆمانی قەدی بامبۆ دێت.

ئەم ڕۆمانە وێڕای ئەوەی بەقەبارەڕۆمانێکی گەورەیە، وەلێ یەکێکە لەجوانترین وبەچێژترین ڕۆمانەعەرەبییەکان.خوێنەربەهیچ شێوەیەك لەخوێنەوەی ڕۆمانەکە ماندوو بێزارنابێت. ئەمە وێڕای ئەوەی کەوەرگێڕی ڕۆمانەکە بەزمانێکی یەکجار جوان و سەرکەوتوو ڕۆمانەکەی وەرگێڕاوە،وەك ئەوەی بەکوردی نووسرابێت وایە. لەوماوانەی ڕابردوودا،چەندین ڕۆمانم خوێندنەوە، بەڵام دوو لەو ڕۆمانانە زۆرسەرنجیان ڕاکێشام و چێژی زۆرم لەخوێنەوەیان بینی، ئەوانیش ڕۆمانەکانی(وێرانە پیاو)و(قەدی بامبۆ)بوون. هیوادارم خوێنەران ئەودوو ڕۆمانە لەدەست خۆیان نەدەن. دەستخۆشانەش لەوەرگێڕەکانی ئەودووڕۆمانە دەکەم، کەلەڕاستیدا دوو لەتێکستە هەرە جوانەکانی ڕۆمانی عەرەبییان وەرگێڕایە سەرزمانی کوردی و خوێنەرانیان لە خوێنەوەیان بێبەش نەکرد….

سەدیق سەعید ڕواندزی

*پەراوێز/ قەدی بامبۆ/ڕۆمان/نووسینی(سعودئەلسنعوسی)/وەرگێڕانی (ڕەنجدەر جەبار)/بڵاوکراوەی(ناوەندی ڕۆشنبیریی ڕەهەند_سلێمانی 2019)…..
*ئەم بابەتە لە پەڕاوی ڕۆژنامەی هاووڵاتی ژمارەی ڕۆژی 2019-5-14 بڵاوکراوەتەوە.........